

תוכן עניינים

1.....	מבוא:
2.....	1. קניין רוחני:
3.....	2. הפטנט:
5.....	2.1 חוק הפטנטים:
7.....	3. דרישת החדשנות בדיני פטנטים:
10.....	3.1 פרסום בדרך של תיאור קודם כשולל חדשנותה של אמצאה:
12.....	3.2 פרסום בדרך של ניצול או שימוש קודם כשולל חדשנותה של אמצאה:
14.....	3.3 סייג הפרסומים שאינם יביאו לשלילת חדשנותה של האמצאה:
15.....	3.3.1 סעיף קטן 6(2) לחוק הפטנטים:
16.....	4. דרישת החדשנות בכנסים מדעיים:
18.....	סיכום ומסקנות:
20.....	רשימה ביבליוגרפית:

מבוא:

מדי יום יוצרים בני אדם פרטיים ותאגידי ענק, אלפי אמצאות חדשות. לאמצאות יש תפקיד חשוב בקידומה ובהתפתחותה של החברה האנושית. רעיון, הופך לאמצאה ורוקם עור וגידים כפטנט. אותו פטנט אשר התחיל כרעיון בלבד, יכול ויביא תועלת רבה לחברה האנושית. האמצאות משחרר ההיסטוריה הם שהביאו את החברה האנושית, ואת חיינו בכלל, לכפי שהם כיום. האם היינו יכולים לתאר את חיינו ללא המצאת הגלגל, הנורה, המכונית או המחשב? אפילו בדברים הקטנים ביותר האמצאות שינו את חיינו. כך למשל האם היינו יכולים לתאר את חיינו ללא המצאת סיכת הביטחון או הכפתור? התשובות לשאלות אלו ברורות אף מבלי שנצטרך לענות עליהן. המשותף לכל האמצאות הללו ואף רבות וטובות אחרות, הוא שבבסיסם עומדת **חדשנות אמצאתית**. טרם יצירתם הם לא היו קיימים, והמצאתם תרמה רבות לחברה האנושית.

תאגידי ענק וממצאים פרטיים, שוקדים ועומלים רבות בפיתוחם של אמצאות חדשות. לשם הגנה על עמלם, רושמים הם, את אמצאתם כפטנט. רישומה של האמצאה כפטנט, מקנה הגנה, מניצול ושימוש בפטנט, ללא רשות מבעל הפטנט, אשר עם רישומה של האמצאה זוכה למונופול עליה.

בעבודת מחקר זו, אדון באחת הדרישות המהותיות והחשובות ביותר, לרישומה של הפטנט, והיא דרישת החדשנות. על מנת להקיף את הנושא בצורה הטובה והרחבה ביותר, ראשית אביא מקצת על דיני הקניין הרוחני. במסגרת פרק זה, אביא בקצרה את חשיבותם של דיני הקניין הרוחני. בנוסף אדון ברציונל בהגנה המיוחדת אשר זוכה לה בעל הקניין הרוחני. לאחר כן אדון במקומו של הפטנט בקניין הרוחני. במסגרת הדיון על הפטנט, אנתח את סעיף 3 לחוק הפטנטים, הדין "באמצאה כשירת פטנט". לאחר מכן אביא את עיקריו של חוק הפטנטים, ואת הרציונל העומד בבסיסו. במסגרת פרק זה, אדון בסעיפים המיוחדים של החוק, ואביא את עיקרי דבריו אשר נוגעים לרשימה זו. לאחר מכן אכנס לעובי הקורה, ואנתח את דרישת החדשנות בדיני פטנטים. במסגרת הניתוח, יובאו הפסיקה, החקיקה ואף המשפט המשווה הנוגעים לדרישת החדשנות בדיני הפטנטים. כמו כן אקיים דיון, בפרסום קודם לבקשת הרישיון הפטנטיאלי, על ידי תיאור, ניצול ושימוש קודם של האמצאה, ואביא מגוון מצבים בהם יתחשב ביהמ"ש ורשם הפטנטים, כאשר הם דנים ומחליטים, האם האמצאה, עומדת בדרישת החדשנות. לבסוף אדון בנפקויות המשפטיות, של דרישת החדשנות בכנסים מדעיים, ואראה שקיימת מעין לאקונה תחיקתית, אשר יכולה למנוע את רישומו של הפטנט בחו"ל, בגלל הפרסום שקדם לבקשת הרישום, בהרצאה או בכנס המדעי.

1. קניין רוחני:

קניין רוחני, הוא מונח משפטי כללי לזכויות הקשורות ליצירת רוח האדם בטובין ובמשאבים שאינם מוחשיים. דיני הקניין הרוחני מטרתם העיקרית היא עידוד היצירה והאמצאה לטובת החברה בכללותה. דיני הקניין הרוחני מאגדים בתוכם נכסים רוחניים כגון, פטנטים, זכויות יוצרים, סימני מסחר, מדגמים, מוניטין, סודות מסחריים ועוד. המאחד את כל סוגי נכסים אלו, הוא אופיים הבלתי מוחשי, והעובדה שיצירתם, דורשת מבעליהם, מאמץ מחשבתי, כישרון ויצירתיות. אם כי לעיתים כל שנדרש להכרה בנכס כקניין רוחני הראוי להגנה הוא "רק מזל"¹.

הקניין הרוחני, הוא חלק מדיני הקניין הרגילים אך נבדל ממנו בכמה פרמטרים. בעוד שדיני הקניין הרגילים עוסקים בנכסים מוחשיים כגון מקרקעין ומטלטלין, הקניין הרוחני עוסק כפי שנאמר, בנכסים בלתי מוחשיים, שהם פרי יצירתו של האדם. בנוסף שוני מרכזי נוסף שקיים בין דיני הקניין הרגילים לדיני הקניין הרוחני, טמון בהגנה אשר ניתנת לנכסים רוחניים, והקושי הטמון בהגנה על נכסים אלו. כך למשל בעוד שנכס מקרקעין למשל ניתן להקיפו בגדר או לנעול אותו ובכך למנוע את השימוש בו על ידי אחרים, נכסים בלתי מוחשיים זקוקים לרוב להגנה משפטית על מנת למנוע את השימוש בהם על ידי אחרים. לשם כך הגדיר המחוקק הישראלי, שורה של נכסים רוחניים, אשר בהתקיים תנאים מסוימים, תקום הגנה ליוצרם. ההגנה הניתנת לנכסי הקניין הרוחני, ניתנת בדרך הגנה של זכות שלילית. דהיינו זכות למנוע מאחרים פעולות מסוימות שהדין מייחד לבעל הקניין הרוחני. " בלא הגנה זו יקטן התמריץ המעודד ממציא להשקיע ביצירת המצאות חדשות, בפיתוחן ובמימושן הכלכלי, בשל אופיו של הנכס כטובין ציבוריים"². בנוסף בשנת 1994 במסגרת סיבוב דוחא אשר לאחריו נוסד דה פקטו ארגון הסחר העולמי, נחתם הסכם TRIPS³, אשר נכון להיום חתומות עליו מרבית מדינות העולם. במסגרת ההסכם הוכרו תנאי הסף להכרה בקניין הרוחני וההגנה הניתנת עליהם. עוד קודם לכן בשנת 1970 הוקם ארגון WIPO⁴ אשר מטרתו היא הגנה בינלאומית על הקניין הרוחני.

הקניין הרוחני נחשב לאחד התחומים החשובים בצמיחתן הכלכלית של מדינות. בעשורים האחרונים עובר התחום תהליכים אינטנסיביים של גלובליזציה, ומושפע מאוד משינויים טכנולוגיים. התחזקות ההגנה על הקניין הרוחני שנויה במחלוקת, ומעוררת גם מחלוקות ציבוריות נוקבות. למשל, בקשר לשיתוף קבצים באינטרנט, או בקשר למתן פטנטים על הגנום האנושי, או גישה לתרופות מצילות חיים במחיר בר השגה.

דברי הסבר קצרים אלו, על מהותו והשפעתו של הקניין הרוחני, באו להקדים הסבר על מקומם ומשמעותם של נכסים רוחניים בכלל ושל הפטנט בפרט.

¹ White v. Samsung Electronics America, Inc., 971 F.2d (9th Cir. 1992). בפרשה זו השתמש ביהמ"ש העליון האמריקאי בביטוי "dumb luck", כאשר קבע שלעיתים ניתן להגן על זכות קניין רוחני, שלא צמחה עקב השקעה או כישרון יוצאי דופן.

² מיכל (שיצר) גל "מונופולים בתחרות - האיזון שבין עידוד חדשנות ויצירתיות ובין הפגיעה בתחרות בדיני ההגבלים העסקיים" **דין ודברים** כרך ב' 425, 426 (תשס"ו).

³ Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, Marrakesh

Agreement Establishing the World Trade Organization, Annex 1C, 33 I.L.M (1994).

⁴ האמנה שייסדה את ארגון: convention establishing the world intellectual property organization.

2. הפטנט:

הפטנט הינו חלק "ממשפחת הקניין הרוחני". דיני הפטנטים בעיקרם עוסקים בזכויות כלכליות. עיקרם של דיני הפטנטים הוא בהגנה על אמצאות. משכך הם עוסקים באמצעים, בתהליכים ובחומרים. זה תחומם של מהנדסים ומדענים ושל אנשי טכנולוגיה⁵. יש רואים בדיני הפטנטים כמכשיר של החברה להערכת הטכנולוגיה דרך פעילות השוק, כאשר הפטנט הוא כלי כלכלי המאפשר את ניצול התוצר⁶.

ייחודו של הפטנט בעולם הקניין הרוחני ובשונה למשל מזכויות היוצרים, הוא שהפטנט פורש הגנתו גם על הרעיון שבאמצאה⁷. ייחוד נוסף, המייחד את דיני הפטנטים בעולם הקניין הרוחני הוא, שהפטנט מעניק לבעליו מונופול בניצול האמצאה. מונופול זה, רחב יותר מהמונופולים שמוענקים בתחומי קניין רוחני אחרים⁸. כך למשך יכול אדם שהמצאתו נרשמה כפטנט, למנוע את השימוש בה, בידי כל אדם, כאשר רוחבו של ניצול המונופול יכול למנוע את השימוש על ידי בעל הפטנט, אפילו כאשר אחר הגיע לאותה האמצאה בשלב מאוחר יותר בכוחות עצמו, ומבלי להסתמך על המצאת קודמו (בעל הפטנט הראשון). עם זאת על מנת לקבל הכרה באמצאה כפטנט עליה לעמוד במספר קריטריונים, אשר בלעדיהם לא תוכל להירשם כפטנט. קריטריונים אלו קבועים בסעיף 3 לחוק הפטנטים אשר מגדיר אמצאה כשירת פטנט כ: "אמצאה, בין שהיא מוצר ובין שהיא תהליך בכל תחום טכנולוגי, שהיא חדשה, מועילה, ניתנת לשימוש תעשייתי ויש בה התקדמות המצאתית – היא אמצאה כשירת פטנט"⁹. מכאן שעל מנת לרשום אמצאה כפטנט עליה לעמוד בארבעת הקריטריונים הנ"ל. קריטריונים אלו אשר מהווים תנאים מצטברים להכרה באמצאה כפטנט, באים לבטא את דרישות המחוקק, מבעל הפטנט ויוצרים איזון בין רישומה של כל אמצאה כפטנט לבין אמצאה אשר עומדת בתנאים אלו, ולכן ראויה להירשם כפטנט.

הדרישה הראשונה בסעיף היא הדרישה שהאמצאה תהיה חדשה. דרישה זו, מהווה את נושא המחקר ברשימה זו, וארחיב עליה עוד רבות בהמשך. עם זאת כבר כאן יאמר שדרישה זו, אשר מוגדרת בסעיף 4 לחוק הפטנטים¹⁰, קובעת שאמצאה תחשב לחדשה, אם לא התפרסה בפומבי בארץ או במקום אחר בעולם, לפני בקשת רישומה כפטנט. דרישה זו מהווה, את הדרישה הבסיסית והיסודית ביותר אשר מוטלת על האמצאה.

הדרישה השנייה בסעיף 3 האמור, היא הדרישה שהאמצאה תהיה מועילה. דהיינו על האמצאה להועיל לציבור "ולחשיר" אותו, בכך שניתן יהיה להשתמש באותה אמצאה בפועל. "את הביטוי "מועיל" אין לפרש כמושג יחסי, בהשוואה להמצאות או למתקנים אחרים שמיועדים למטרה זהה, אלא כמושג העומד בפני עצמו"¹¹. דרישת היעילות, בוחנת האם מטרותיה של האמצאה, כפי שהוגדרו בבקשת הרישום כפטנט על ידי ממציאה, מתגשמות הלכה למעשה, או שיש בכוחן להתגשם

⁵ טוני גרינמן זכויות יוצרים 1, 45 (מהדורה שנייה, 2008).

⁶ Edmund W. Kitch, the nature and the function of the patent system, 20 J.L & Econ (1977).

⁷ עם זאת חשוב להדגיש, כי הפטנט איננו מגן על הרעיון שעל בסיסו האמצאה פותחה, אלא על אופן יישומו של הרעיון באמצאה

⁸ יהושע ויסמן "הנכסים למיניהם" דיני קניין - חלק כללי 89, 358 (תשנ"ג).

⁹ ס' 3 לחוק הפטנטים, התשכ"ז-1967, ס"ח 510.

¹⁰ ס' 4 לחוק הפטנטים, התשכ"ז-1967, ס"ח 510.

¹¹ דורון בראש "דרישת היעילות בהמצאות בביוטכנולוגיה" רפואה ומשפט (28) 173, 174 (2003).